

Tỉnh một "Giấc Mơ"

Tỉnh một "Giấc Mơ"

Vũ quý Hào

Xin nói ngay: đó là giấc mơ hồi hương.

Tôi bị xa quê nhiều lần trong đời .

Để tránh bom đạn do Mỹ Nhật chiến tranh, tôi phải theo cha mẹ, xa sinh quán tức là làng Trung Tự, ngoại ô Hà Nội từ năm 1944 để về quê cha đất tổ tại làng Chuyên Mỹ Trung huyện Phú Xuyên tỉnh Hà Đông. Tại đây tôi mới được biết thế nào là mái tranh nghèo sơ xác, lũy tre làng xanh tươi, mái đình quê cong cũ, con sông đào uốn khúc và cây đa to che nắng cho đàn trâu vào những buổi trưa hè...

Thế rồi phong trào "Kháng Chiến Chống Pháp" bùng nổ, tôi theo cha mẹ đi "Tản cư " nên lại phải xa quê cha đất tổ. " Tản cư " có nghĩa là bỏ thành phố mà về quê, nơi không có Tây cai trị . Sau khi Nhật đầu hàng, quân Pháp dần dần lấy lại uy thế và từ từ tiến về thôn quê để tái chiếm những vùng đất vừa mới bị mất về tay Việt Minh. Dân quê Việt Nam dùng tiếng "Tây về" để chỉ sự tái chiếm này. Vì theo kháng chiến chống Pháp nên chúng tôi rất sợ "Tây về" vì :

" Già thì chúng cắt gân, khoét mắt

Thấy trẻ con, chúng chặt nhỏ ra

Gái thơ cho chỉ đàn bà

Chúng đem hạm hiếp chẳng tha mộ người"

Do đó mà gia đình tôi đã phải "Tản cư" nhiều lần mỗi năm và trong nhiều năm liên tiếp từ năm 1945 tới 1950. Cứ định cư được vài tháng thì lại "Tây về" ; thế là gia đình tôi lại bồng bế nhau chạy. Khi thì chạy lên núi trốn tránh giặc Pháp trong vòng một hoặc hai tuần lễ trong khi các bậc đàn anh của tôi (Các thanh niên) thì ở lại làng lo du kích: bắn lên lính Tây. Lính Tây bắt được du kích, "đem ra giữa chợ cắt đầu " là chuyện thường xảy ra mỗi lượt Tây về. Riêng chuyện " Mẹ già không nói một câu đem khăn gói đi lấy đầu" thì chỉ xảy ra ở Gio Linh. Có khi thì phải chạy rất xa, từ làng này chạy qua nhiều làng khác. Tất nhiên là đi bộ, lúi thúi bồng trẻ giắt già y

như cảnh đã được mô tả trong một bài học thuộc lòng hồi nhỏ:

" Lửa giông tố cháy lưng trời yêu dấu

Mây điên cuồng phủ kín bóng quê hương

Khói âm u kết tụ tụ mùi hương

Về xiết chặt lũy tre còm mọc mọc

Mái nhà tranh ngậm ngùi lên tiếng khóc

Giòng sông sâu cuộn cuộn sóng thương đau

Những cụ già tóc bạc dẫn theo sau

Những em bé lo âu đầy mắt lệ

Những hài nhi núp mình bên vú mẹ

Khóc thất thanh đạn xe võ quê hương

O ngoài kia, những trai tráng can trường

Đang ngã gục bên đường phơi xác đạn..."

Cũng nhờ phải chạy loạn nhiều lần như vậy nên tôi có dịp chứng kiến tận mắt, cảm nhận tận đáy lòng những gì là "quê hương ngàn đời yêu dấu" để sau này khi đọc một bài thơ hoặc nghe một bài hát, nói về quê hương thì tôi vui mừng mà nghĩ thầm : "Đúng thế, đúng thế, đúng là điều mà mình muốn nói mà nay tác giả đã nói giùm"

Tôi đã chứng kiến những người Mường mặc áo màu chàm (tím pha nâu) gánh luá về trên sườn núi chèo vênh :

Chiều về rợp bóng nương khoai

Chèo vênh sườn núi nặng vai áo chàm

Khói lam đẹp mái nhà sàn'

Suối tương tư nhớ cô Mường xinh xinh

Trăng non đẹp mái tơ tình

Súng xa, buồn vọng chiến chinh quê nhà

Khi nghe được nhạc bản Mường Chiều thì tôi thầm cảm ơn Phạm Duy đã "nói giùm tôi" bao nhiêu điều mà tôi đã cảm được nhưng chưa nói ra được.

Các thi sỹ mà đặc biệt là Bằng Bá Lân cũng đã "Nói giùm tôi" rất nhiều. Chứng cứ là cách đây vài năm, tôi có một người bà con về thăm Việt Nam. Nghe tin, tôi cũng rộn ràng vui lây nên đã viết lời nhắn: Nhờ cô em đó về quê thăm hộ những cảnh mà tôi hằng ấp ủ chung với hai chữ "Quê Hương". Viết xong lời nhắn, khi đọc lại thì thấy đa số những hình ảnh ấy là do những bài thơ của quý vị tiền bối vẽ nên.

Nhấn người về Quê

Về quê, em đã sẵn sàng
 Tưởng ra anh đã rộn ràng vui lây
 Xin em giúp hộ việc này
 Hãy về thăm lại luống cày nương dâu
 Ruộng xanh, còn ngắt một màu?
 Nương dâu, động chuối còn câu huê tình?
 Vút cong, thăm hộ mái đình
 Ngắm bày thôn nữ xinh xinh diu dàng
 Nhớ thu hình ảnh hội làng
 Bờ đê chụp ảnh chiều vàng bên sông
 Cau cao, cuốn giải trâu không
 Sáo diều văng tiếng, mênh mông nẻo về
 Chợ làng, ném hộ quả quê
 Bánh đa, bánh đúc, bánh kê, bánh dày
 Đầu thôn, nhớ chụp quán gầy
 Vì anh, uống hộ bát đầy chè tươi
 Nghe dùm gà gáy chơi vơi
 Thu tiếng cu gáy dù hơi gợn buồn
 Ngày Ngâu gió kếp mưa đơn
 Mái tranh thu hộ giọt buồn vu vơ
 Nén đêm còn tiếng võng đưa
 Lờ ru nã nuốt ngày xưa nếu còn
 Hãy thu vào cuộn băng con
 Để anh nghe, đỡ héo hon ruột tằm
 Nhưng em ơi, chớ đi thăm
 Hàm công, mã tấu nhắc năm hận thù
 Đùng đi thăm những mật khu
 Hố bom, câu gậy, nhà tù, kẽm gai
 Quên đi cơn ác mộng dài
 Hãy đem về Mỹ cảnh mai tươi nồng
 Hái dùm mấy nhánh phượng hồng
 Để anh ướp đẹp trang lòng nhớ quê

Vũ Quý Hảo

Sau nhiều năm xa quê và sau khi chứng kiến nhiều người về Việt Nam và đã trở lại bình an, tôi và bà xã tôi cũng đánh bạo: Về Thăm Quê để được tự mình tìm lại những hương xưa, hình cũ mà không phải chỉ nhạc và thơ nhưng chính đời sống hồi thiếu niên đã làm chúng giúp tôi rằng những kỷ niệm nên thơ kia là có thật.

Chúng tôi đã phải "Phá rào" bỏ "tour" để xe lẻ đi thăm lại làng Trung Tự, ngoại ô Hà Nội, nơi mà đối với tôi là cả một bầu trời kỷ niệm nhưng đối với các du khách khác (dù là Việt kiều) thì chẳng có gì là thú vị.

Tôi bàng hoàng hỏi lại người tài xế xe taxi "Anh có chắc rằng đây là làng Trung Tự không?" Anh tài xế và cậu ruột tôi đều trở mắt nhìn tôi và cậu tôi trả lời thay anh tài xế " Cậu đã đến đây thăm cháu từ hồi cháu mới lọt lòng, làm sao mà sai được, cháu hãy nhìn kia" Cậu tôi chỉ cho tôi tấm bảng đề "Chùa làng Trung Tự, di tích đã được xếp hạng. Cấm vi phạm". Không còn nghi ngờ gì nữa, tôi hỏi thăm dãy nhà cụ Chương Quyền, nơi mà tôi bắt đầu có trí khôn. Tới nơi tôi cũng không nhận ra một chút gì quen thuộc kể cả cảnh lẫn người. Tàn ngán và lạc lõng y như tâm sự của hai chàng Lưu Thần và Nguyễn Triệu khi trở về dương thế sau "nửa năm" ca múa trên Thiên Thai với bầy tiên nữ.

Bâng khuâng lạ cảnh, khác người

Bơ vơ lạc lõng giữa nơi quê nhà

Tôi tự nhủ " Quê hương có hai điều trân quý: Cảnh cũ, người xưa ; nhưng nay thì cảnh cũ không còn, mà người xưa cũng mất, chỉ còn lại ta lạc lõng giữa nơi mà ta tưởng là quê hương "... Hai chàng Lưu Nguyễn, sau khi thất vọng với chỗ mà họ tưởng là quê hương, đã trở lại Thiên Thai thì họ chỉ còn thấy:

" Đá mòn, rêu nhạt,

Nước chảy, hoa trôi

Cái hạc lên không vút tận trời

Trời đất từ đây xa cách mãi

Cửa động, đầu non đường lối cũ

Ngàn năm thơ thảo bóng trăng trôi"

Tản Đà

Trở lại Mỹ, tôi cảm thấy mình còn may mắn hơn hai chàng Lưu, Nguyễn vì họ đã lạc lối về Thiên Thai và chết trong rừng vắng, còn tôi thì vẫn còn tìm lại được phi trường quen biết, thành phố thân thuộc, (Tuy là thành phố xứ người nhưng tôi đã định cư trên 28 năm với nhiều bạn bè thân thương và bà con ruột thịt).

Tôi đã suy nghĩ nhiều về "Giác Mơ Hồi Hương". Khi về hưu, tôi lại có thêm giờ để nhìn lại lòng mình. Tôi đã tìm ra cái sai của tôi và có lẽ cũng là cái hão vọng của nhiều ái hữu khác: "Tìm cái bất biến trong một thế giới luôn biến đổi" !

Nếu chúng ta biết cười tội nghiệp cho các em bé năm sáu tuổi khi chúng cố thức khuya để chờ Ông Già Noel thì tại sao lâu nay ta lại không biết cười cho chính mình vì ta cứ khur khur đi tìm một ảo mộng: "Giác Mơ Hồi Hương" ?

Tỉnh ra rồi! nên tôi xin đóng góp với quý Aí Hữu hai nhận xét chủ quan của riêng tôi như sau:

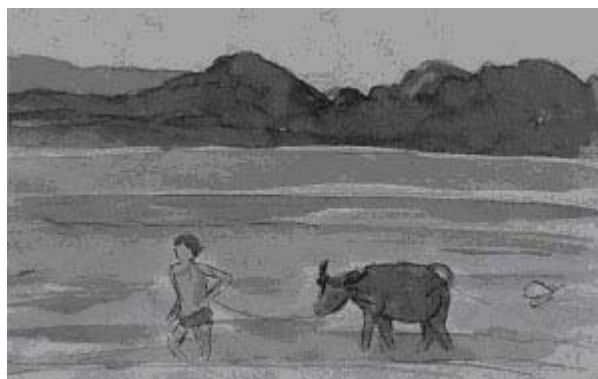
1) Hãy tìm cái vui ở ngay quanh ta, và ngay trong hiện tại, chứ không nên chờ đến khi mọi sự đã qua đi mới hồi tưởng lại quá khứ, và nhờ "cái màng lọc" của thời gian làm cho kỷ niệm thêm nhẹ nhàng êm dịu, rồi ôm ấp, rồi nhớ nhung, để đi tìm cái ảo mà bỏ mất cái thực. Hãy vui ở đây và ngay bây giờ.

2) Khi ta nói "Than ôi! vạn vật đều biến đổi, đều khác xưa!" thì vô tình ta đã ngầm so sánh với một cái gì bất biến. Một động tử chỉ là "chuyên động" khi nó bị mang quy chiếu với một hệ thống cố định.

Vạn vật đều biến đổi, thế mà trong cõi sâu thẳm của tâm hồn, ai ai cũng nuôi một "Giấc mơ hồi Hương" để tìm lại được những cái không thay đổi: cảnh cũ, người xưa với cây đa bên cũ, con đò năm xưa, lũy tre triu mến v.v...

Cái bất biến đó đã không, không, và sẽ không hiện hữu trên đời; thế mà tại sao nó lại có ở trong lòng mỗi người chúng ta? Một trong những câu trả lời có thể là "có lẽ trong cõi thâm sâu nhất, ở ngoài cả không gian lẫn thời gian, phải có một cái gì đó bất biến đứng làm hệ thống quy chiếu cho mọi biến dịch trong vũ trụ.

Cái bất biến ấy phải chăng chính là cái mà Lão Tử gọi là "Đạo".

QUÊ HƯƠNG TÔI

Văn Hà

*Quê hương tôi có đồng xanh gió lộng,
Quyện theo nhau chân sáo bước trên đường.
Tiếng hò đâu vắng vắng nổi nhớ thương,
Bên bờ vắng, ai ngồi trông chiều xuống.*

*Quê hương tôi xóm thôn buồn e ấp,
Bên liếp dừa vun vút thẳng hàng cây.
Cánh đồng dài tuôn trải cuối chân mây,
Vươn lên mãi mùi hương tràn nhựa sống.*

*Những dòng sông, phù sa tô nhuộm thắm,
Chạy ôm bờ cho lúa chín xanh tươi.
Bao mái tranh nằm ẩn nấp bên đồi,
Làn khói tỏa, bữa cơm chiều ấm cúng.*

*Những đêm thanh, ánh trăng thu vắng vắng,
Ôm ấp ngàn, muôn giải tình câu xa.
Hồn ai bay lên mãi tận cung ngà,
Hòa nhịp với nước non cùng hoa gấm.*

*Ai đã sinh mà không ơn dưỡng dục,
Ai làm người mà không có quê hương.
Ai đã đi mà quên vạn nẻo đường,
Nơi ta đứng bước chân đầu tiên ấy.*

*Quê hương với linh hồn ta là mấy,
Vấn vương lòng non nước vạn trùng xa.
Ấu thơ xưa, dòng sữa mẹ chan hòa,
Nuôi ta sống trong tình quê mật ngọt.*